

શ્રી ભારતી વાહનહંસપત્રાવળિ પત્ર. ૫ મું.

ભક્તિ. સ્વદેશાભિમાન. નીતિ.

શિક્ષણ શતક.

દોહરો

શિક્ષણુ શુચિ કૃત્ર પ્રથમ, શુભ સ્વદેશ અભિમાન,
એ વિષુ ગૃહી ગર્દભ સમા, ત્યાગી પ્રેત સમાન;

પ્રસિદ્ધ કર્તા,

ત્રવાડી. અંબાલાલ નરસિંહલાલ.

પ્રકાશક “વિવાદિ છવન”.

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન.)

અમદાવાદ

ધી કીરણોદય પ્રીત્યોગ પ્રેસમાં
સા મગનલાલ રણછોડદાસે છાપ્યું

—:૦૪:૦૪:—

કીંમત ત્રણ પાઈ.

પ્રસ્તાવના

—:૦*:૦*:—

હાલના સમયમાં ભારત વર્ષમાં હજારો બાલક ભણે છે અને તેને સેંકડો પંતોજી બણાવે છે પરંતુ જેમાં સઘળી વિદ્યાકળારૂપી નદીયો પરિણામે મલે છે એવો મહાસાગર એક સ્વદેશભિમાનજ છે એમ સમજનાર ભારતવર્ષમાં ઘણા થોડાજ છે. બાણતર સાથે સદ્ગુણ અને સ્વદેશભિમાનનું ચણતર જ્યાં દૂલગી નહિ થાય ત્યાં લગી બાણતું ગણવું તે એક વાંઝીયા ડોખા જેવું છે, સંસાર સુધારો તે કરોળિયાની જલ છે, અને ધર્મ સુધારો તે ધૂળ ઉપરનું લીપણ છે, માટે બાણનારને અને બાણાવનારને પોતાના કર્તવ્યનું ખરેખરે જ્ઞાન થવાને માટે આ “શિક્ષણ શાસ્ત્ર” સ્વદેશીયોની સેવામાં નિવેદન કરવામાં આવે છે.

૨૬૬

પ્રકાશક.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પ્રકાશક
અમદાવાદ
ગુજરાતી ટોપીશાઈ-સંગ્રહ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કોપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૬૬

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ શિડાણ શાતક

વિષય ક. : ૪

ભણવા વિષે.

કોહરો.

૧ પારસમણિ, ૨ ચિન્તામણિ, ૩ કલ્પવૃક્ષ કહેવાય;
તેથી પણ વિદ્યા વધે, બધું બધું સહ થાય. ૧
પારસમણિના સ્પર્શથી, ૪ કંચન થાય ૫ કુંધાત;
ત્યમ વિદ્યાના સ્પર્શથી, કુળત થાય સુળત. ૨
ચિન્તામણિથી ચિન્તાઓ, મળે સદા સુખભોગ;
સહ સુખ વિદ્યા દે વળી, સદ્ગુણનો સંજોગ. ૩
કલ્પવૃક્ષ મન-કલ્પના, સદ્ગુણ કરે જ્યમ સાર;
વિદ્યા ત્યમ વાંછિત દિયે, સદ્ગુણ કરે અવતાર. ૪
સુજન કુજન સદ્ગુણ, અને દુર્ગુણ પણ પરખાય;
વિદ્યા દીપક પ્રકટતાં, સદ્ગુણ પ્રકટ સમજાય. ૫
કુળ સ્વદેશ ને જગતનો, સમજાયે સંબંધ;
જગપતિની ઓળખ દિયે, દૂર કરે પ્રતિબંધ. ૬

૧. પારસમણિ—એ શબ્દ “સ્પર્શમણિ” નો અપભ્રંશ છે. પારસમણિ એ એક જાતનો એવો મણિ છે કે તેને લોટું આડે (સ્પર્શ કરે) તો સોનું થઈ જાય એમ કહેવાય છે. ૨. ચિન્તામણિ—એ એવો મણિ છે કે તેની પૂજા કરી હાથ જોડીને જે કંઈ મનમાં ચિન્તાવે (એટલે ઇચ્છે) તે વસ્તુ મળી જાય એમ કહેવાય છે. ૩. કલ્પવૃક્ષ—એ એવું સ્વર્ગલોકમાં ઝાડ (વૃક્ષ) છે કે તે મનમાં કલ્પના કરીએ તે વસ્તુ આપે—એમ મનાય છે. ૪. કંચન—સોનું. ૫. કુંધાત—કુંધાત—સોલ્લ જેવી નીચી ધાતુ ૬ અડચણો.

સુખ આપે દુઃખ કાપીને, સુખમાં દે સુવિચાર,
 દુઃખમાં અકળકે ધૈર્ય દે, વિદ્યાનો આધાર. ૭
 આં ભોકે ભય ટાળીને, પરભોકે સુખ સૌંજ;
 દે સમર્થ વિદ્યા વડી, ભવ જળ તારણુ જહાજ. ૮
 તન તર^૧ ને મન તર બને, તેથી ધન તર થાય;
 એ ત્રણુ તર જેથી બને, તે ભણતર કે'વાય. ૯
 કુંચી અક્ષર^૨-જ્ઞાનની, આવે જેને હાથ,
 નૂતન પુરાતન જ્ઞાનના સકિ નિધિનો^૪ તે નાથ.^૫ ૧૦
 ભણ્યો ગણ્યો સંસારમાં, ચક્ષવે નિજ વ્યવહાર;
 પામે વળિ સત્કારને, જાય ધર્મ ધરિ પાર. ૧૧
 ભણ્યા ગણ્યાનો જગવિષે, સઉકો પૂછે ભાવ,
 અભણુ અને પશુનો કહે, સકિ જગ એક સ્વભાવ. ૧૨
 અક્ષરકેરા સંગથી, જડનું કેવું માન,
 છપાયલાં ગજ કાટલાં, માને સર્વ પ્રમાણ. ૧૩
 ભેગ ભરેલો રૂપિયો, અક્ષરને આધાર,
 ચોખ્ખી ચાંદીનેય પણુ, ખરીદી ભે નિર્ધાર. ૧૪
 ધાસ દુસને ચીથરાં-તણો પુત્ર જે પત્ર,
 તે નરવરને^૬ કર^૭ ચઢી, શિરપર પામે હત્ર. ૧૫

૧ તર-સાફ. વધારે સાફ, પુષ્ટ, સખળ, તત્વવાળું-એ અર્થે
 સ્ત્રવવા ગુજરાતી ભાષામાં "તર" શબ્દ વપરાય છે. ૨ અક્ષર જ્ઞાન=
 લખવા વાંચવાની વિદ્યા. ૩ નૂતન-નવું. પુરાતન-જુનું, પ્રાચીન. ૪
 નિધિ=ગુપ્ત ભંડાર, દાટેલો ખજાનો. ૫ નાથ=માલિક, ધણી. ૬ નરવર
 =રાજા. ૭ કદ=હાથ, (હાથમાં). ચીથરાં વગેરેથી બનેલો કાગળ
 પૈણું અક્ષરના સંગથી રાખેલો હાથમાં અરજ રૂપે જવા પામે છે.

બીજા સિપઈ અંકર સંહિત, અપરાંસે ^૧બળવાન,
તોં અમ પૂજય જે સાક્ષરતાનું સ્થાન ? - ૧૬

બીજો બાળ સહિ બાવથી, બાવે બણો યુવાન;
વૃદ્ધ જનો વિદ્યાં સજો, અળગું કરો અગાન. ૧૭

નરનારી વિદ્યાં સજો, તજો વૃથા અભિમાન;
બાવે બજો સ્વધર્મને, ભરત-ભૂમિ-સંતાન. ૧૮

અકિત ^૩ વૃષભ તણે શિરે, પણ ધૂસરિ નવ હોય,
વિદ્યાકિત ^૪ પરતંત્ર નહિ, સ્વતંત્રતામાં સ્થોય. ૧૯

ભારતવાસી અસહના, કરી ભારતી-સેવ,
ગૌરુધ ગયા આ અવનિમાં, દેહધારિ ^૫ પણ દેવ. ૨૦

મોટે ભારતવાસિ સહ ધરિ ભારતી પર ભાવ,
ભરતખંડ-ભાસ્કર-ઉદય ^૬ કરિ હ્યો અનુપમ હલાવ. ૨૧

ભરતખંડ ને ભારતી, અનાદિથી છે એક,
પરખી હ્યો નાંમે કરી, પૂજો ધરિ દહે ટેક. ૨૨

૧ અપરાંસ=પટો. ૨ સાક્ષરતા-વિદ્યતા. ૩ અકિત=આંકડો
જેના ઉપર આંકડાં પડેલા છે એવો. ૪ વૃષભ—આપલો. તાત્પર્ય
એ કે આપલો એક પશુ છે અને તેને આંકવામાં જે આંકડા કર-
વામાં આવે છે તે આંકડા પણ નિરર્થક જેવા છે તોપણ તેના ઉપર
ધૂસરી અથવા પરતંત્રતા નથી હોતી, તો જે મનુષ્ય હોય અને
વિદ્યતાનું સ્થાન હોય તે કદી પરતંત્ર રહેજ નહિ. ૫ વિદ્યાકિત=
વિદ્યાવર્ડે અકિત: વિદ્યાના સંસ્કારવાળો. ૬ દેહધારી=મનુષ્ય શરીરને
ધારણ કરનાર ૭ ભરતખંડ-ભાસ્કર-ઉદય=ભરત ખંડના શૂરોનો ઉદય.

શિક્ષક કેને કહેવો ?

હાહુરા

- રક્ષક પદ રાજ તાજું, તેથી શિક્ષક શ્રેષ્ઠ;
 શિક્ષક વિષુ રક્ષક ધણા, નરપતિ નિવડ્યા નેષ્ટ. ૨૩
 વસિષ્ઠ સમ શિક્ષક મહ્યે, શાબ્યા રક્ષક સમ;
 શિક્ષણવિષુ રક્ષણુતારું, બની શકે ક્યમ કામ ? ૨૪
 આ ભવ પરભવ સુધરવા, સઉથી પ્હેલી દીક્ષા;
 બાળાપણથી જે મળે, તેજ સુખદ શુભ શિક્ષા. ૨૫
 દાતા તે શિક્ષણુ તણો, શિક્ષક તેજ સુહાય;
 પૂર્વતણાં બહુ પુણ્યથી, શિક્ષક યોગ્ય પમાય. ૨૬
 રાજપાટ દેનાર આ દુનિયામાં બહુ હોય;
 આજ પાઠ દેનાર નર, માયે જાણિયા કોય. ૨૭
 વેષધારિ સાધુ ધણા, ધરે લોટપર ચોટ;
 વેષધારિ શિક્ષક ધણા, ઉદર ભરણુ પર દોટ. ૨૮
 રાજપાટના ઠાઠથી, રક્ષણુ જૂઠું જાણુ;
 પાઠ કાઠ મંથન કરી, અગ્નિતણો પ્રકાશ;
 કાઠી દે શિક્ષક ખરો, કરવા તિમિર વિનાશ. ૩૦
 સાદો શાન્ત અને સુખદ, વશ કરનાર પ્રભાવ,
 દાખે એવો જોધયે, શિક્ષકનો દેખાવ. ૩૧
 શિક્ષક કરો વેષ તે, પણુ દે છે ઉપદેશ;
 ટાપટીપિયા શિક્ષકે, ટાપટીપિયો દેશ. ૩૨
 સક્ષમ દક્ષિને સરક્ષતા, વિના વિધાય ન લક્ષ્ય;
 શિક્ષકને બંદુકલણુ, પરખો ગુણુ પ્રત્યક્ષ. ૩૩

- વાણી મધુર સુધા સમી; અર્થ દાખવે સ્પષ્ટ;
દંભરહિત શિક્ષણ દિયે, એ શિક્ષક ઉત્કૃષ્ટ. ૩૪
- સ્નેહ શિષ્યગણુ ઉપર ને, બણાયવા પર ભાવ;
ગંઠ રાય સરખાં ગણે, એવો શુદ્ધ સ્વભાવ. - ૩૫
- શક્તિ સમજી શિષ્યની, આરંભાવે પાઠ;
શક્તિ વધારે શિષ્યની, કરે ન કાલો કાઠ. ૩૬
- અડચણ ક્યાં બણનારને, એ સમજી ઉરમાંય;
અડચણ હણવા એ તણી, યોજે સઘ ઉભાય. ૩૭
- સાગ્રાશી હુંશિયારને, મંદબુદ્ધિને ધીર,
આપીને શિક્ષણ દિયે, એ શિક્ષકવર વીર. ૩૮
- શિક્ષણ આપે અલ્પ પણ, કલ્પ લગી નવ જાય;
એવું સન્નહ શીખવે, એ શિક્ષકનો રાય. ૩૯
- શિષ્યવું તેવો સ્હેલ છે, શીખવવામાં ફેર;
જણાય નહિ આ જગતમાં ગુરુપદ ધેરધેર. ૪૦
- દેનારા એકાગ્ર મને, લેનારા બહુ દાન;
તેજ પ્રમાણે સમજજો, જ્ઞાનદાન વિદાન. ૪૧
- દેશદાત્ર દિક્ષમાં વસે, અલ્પ ધને સતોય;
તે શિક્ષકનું કામ કરિ, ભરે પુણ્યનો કોય. ૪૨
- મહાપતિ, ગામપતિ અને દેશપતિ પણ થાય;
સભાપતિ પણ સાંપડે, એ શિક્ષકની સ્થાય. ૪૩
- સારા શિક્ષક નીવડયે, દેશોદયની આશ;
મેધ આશ ઇમાનમાં વિનળી તણે પ્રકાશ. ૪૪
- વિદ્યા આપે એકલી, એ નહિ શિક્ષક શર;
સ્વદેશપ્રીતિ પ્રાપ્તે, તેજ વધારે વર. ૪૫

સદાચારપર પ્યારને વખારિ જે વિદ્વાન;
 શોભાવી જે શિષ્યને, શિક્ષક તેજ ધીમાન. ૪૬
 સુદૃઢ પદને પાળવા, જે ગુણતણી નરે;
 તે ગુણ આપે શિષ્યને, તે નર શિક્ષક-ચર. ૪૭
 જીતિ સદા ભગવાનની, વળિં નીતિપર નેહ;
 પ્રીતિ પ્રેમ નિજ દેશપર, શિક્ષક શિષ્યવે તેહ. ૪૮
 ધનથી તનમન જાળવે, તે તન મન ધન ભોગ;
 આપો નિજ દેશાર્થ કે, એ શિક્ષક-ઉપયોગ. ૪૯
 બાળારાખે બોધવા, સ્વદેશ કેરા દૂત;
 શિક્ષક સમજે આપને, તેજ પરમ અદ્ભૂત. ૫૦
 શરીર બળ નિજ શિષ્યનું, સાચવિ શકે સુખણ;
 વિદ્યા દિયે વિનોદસહ, તેનાં વિશ્વ-વખાણ. ૫૧
 શિક્ષણકેરા વિષયને, સરસ બનાવે જેહ;
 તે શિક્ષકને સમજવો, અનુપમ અમરતમેહ. ૫૨
 નિજ શિશુ સમજે શિષ્યને, સરજે સદ્ગુણ આમ;
 તે શિક્ષકનો ગુણ કદી, વાળી શકે ન દામ. ૫૩
 માત તાત પશુ પ્રસવતાં, શિક્ષક કરે મનુષ્ય;
 સદ્ગુરુ સુરવરમણિ કરે, જનને કરી અદ્ભૂત. ૫૪
 સત્ય સૌર્ય જે શિક્ષકે, સિંચ્યાં શિષ્ય ઉરમાંય;
 અનર અમર કરનાર, રસ તેણે સિંચ્યો સદાય. ૫૫
 સ્વદેશભક્તિ શીખવે, જે શિક્ષક સુખદાઈ;
 તેનો જશ આ લોક પર—લોકે રહે ગવાઈ. ૫૬
 અસલ રાજ્ય શોભાવિયું, અવતી ઉપર સેમ;
 જે શિક્ષકનાં શિક્ષણે, તે વખણાયે ભોમ. ૫૭

- મુનાનને સ્પર્ધા વિષે, શિક્ષક પ્રકટયા જેઠ;
 સદ્ગુણ તેમનાં જીવન છે, જમમાં નિઃસદેહ. ૫૮
 ભરતખંડમાં પૂર્વ જે, શિક્ષકવર રૂપિરાય;
 હજી પણ તેના પૂજ્યે, પૂર્ણ બક્ષિતથી પાપ. ૫૯
 જરમનિમાં નરમણિ બન્યા, જે શિક્ષકને હાથ;
 તે શિક્ષક નિજ દેશના, ખરેખરા નરનાથ. ૬૦
 ફતે ક્રાન્સની ગાજતી, જે શિક્ષકને જોર;
 તેને ક્યમ પૂજે નહિ, યુવાન વૃદ્ધ કિસોર. ૬૧
 જે શિક્ષકથી છિટનતું, તન મન ધનતું તેજ;
 તે શિક્ષકમણુ ધન્ય છે, આવતી ઉચરે એજ. ૬૨
 બકરી બાઝી સિંહશું, તે શિક્ષકનો રંગ;
 દ્રાન્સવાલ તુલુસમ તદપિ, પામ્યું કીર્તિ બલમં. ૬૩
 જે શિક્ષકના શિક્ષણે, અમેરિકા છે હાલ;
 અમરપુરસમું આપતું, તે શિક્ષક દૃઢ દાલ. ૬૪
 જે શિક્ષકના સત્વથી જાગિ ગયું જાપાન;
 તે શિક્ષકનાં મુખકમળ, નિશદિન આવે પાન. ૬૫
 જે શિક્ષકગણુ ઉદયથી, મુરોપ કેરો આપ;
 તે શિક્ષકના સંગથી, અગ્નિ તણો લોપ. ૬૬
 એવા શિક્ષક ઉપજે, તજે તુમ્હતા હિંદ;
 તે શિક્ષકના પ્રેમથી, પૂજે પદ્મરવિંદ. ૬૭
 શિક્ષક સર્વ ઉદય સ્ત્રી, જો નવ તિમિર ટળાય;
 તે શિક્ષક નહિ તાવડી—સમ સહ તેજ કળાય. ૬૮

અમુક દેશના શિક્ષકો નાસાયક છે એ શા ઉપરથી પરખાય?
દાહરા.

- ધારે નહીં સ્વધર્મને, સેવે બાળક—લગ્ન;
એજ દેશના શિક્ષકો, સમજી લેવા અગ્ર. ૬૯
- તવઈ ગયેલી જ્યાં પ્રજા, ભણતરનો બહુ ભાર;
એજ દેશના શિક્ષકો, ગણવા ખરા ગુમાર. ૭૦
- ટાપટીપ વિદ્યા બણી, શીખે શિષ્ય—સમાજ;
એજ દેશના શિક્ષકો, સમજો પશુ સરખાજ. ૭૧
- હાથતણી મહેનતવિષે, જન સમજે અપમાન;
એજ દેશના શિક્ષકો, પક્ષ પશુ સમાન. ૭૨
- નિર્ધનતા ને મરણનો, ભય માને જાહિ લોક;
તેજ દેશના શિક્ષકો, સરજાવે છે શોક. ૭૩
- ગુણિયલ ન કરે જોરીને, પણ તજવે મરજદ;
તેજ દેશના શિક્ષકો, ગદ્દબકરી લાદ. ૭૪
- રજે ખાય પણ દેશનો, કાણુ પણ નહિ વિચાર,
એજ દેશના શિક્ષકો, સ્વદેશને શિર ભાર. ૭૫
- કરે એજ આરામ પણ, દે ન દેશનું નામ;
એજ દેશના શિક્ષકો, હરામખોર હજમ. ૭૬
- સ્વદેશનું હિત કુબ્ધતા, ખરા ખુશામતખોર;
ત્યાંના શિક્ષકને હણો, ગરદન ખરે બખોર. ૭૭
- સ્વદેશની વંસ્તુ ઉપર, પ્રકટાવે નહિ પ્યાર;
એવા શિક્ષકથી પ્રજા, સુધરે નહિ કો વાર. ૭૮
- કરવા ક્ષોભ સ્વદેશનાં, નાહક શોષે છિદ્ર;

તેજ દેશના શિક્ષકો, પૂતા ધર્મ—ઘરિદ.	૭૯
પ્રભા જોઈ પરદેશની, બહીસાં કરતા યુગ્મ;	
એવા નપુંસક શિક્ષકે, જ્યમ સાંપડશે સુખ ?	૮૦
દેશવિદેશ ન સંચરે, સ્વદેશ કરે કાળ;	
તેજ દેશના શિક્ષકે, ખોઈ દેશની લાળ.	૮૧
વિદ્યાકળા સ્વદેશનાં, ધરે વિસારે નેહ;	
એજ દેશના શિક્ષકો, સમજો વિષના મેદ.	૮૨
વિદ્યાકળા વિદેશની હરથુ કરે નહિ નેહ;	
તેજ દેશના શિક્ષકે, શી'દને ધાયો દેહ ?	૮૩
પતિવ્રતા પ્રકટે નહિ, ધરે નાતરે નેહ;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, રાક્ષસ નિઃસંદેહ.	૮૪
સ્વધર્મમાં સમજો નહિ, પર ધર્મે ખીલાય;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, શું કરે દેશ—સહાય ?	૮૫
શાંતિ ને નિજ દેશનો, ઉરમાં ઉદય ન ચ્હામ;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, સ્વદેશ શીષ જલાય.	૮૬
નાત વસથી વિત દહીં, કરતા દેશ ઘરિદ;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, વગ બહાણનાં કિંદ.	૮૭
તડો તડકા મારતાં, સળગાવી દે સંપ;	
તેજ દેશના શિક્ષકે, પ્રકટાવ્યો જૂ—કંપ.	૮૮
ધર્મચુર સેવકસુતા—નિયપર કરે કુદૃષ્ટ;	
એજ દેશના શિક્ષકો, બધા સજીવન કષ્ટ.	૮૯
અર્થ અહિંસાનો અવળ, કરિ રથુકાચર લોક;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, કેરી કાપો ડોક.	૯૦

અર્થે સ્વચ્છતાનો અવળા, કરિ નહાતા જનિ ભૈર;	
તેજ દેશના શિક્ષકે, રહ્યો દેશનો ટેક.	૯૧
અવળા અર્થે બ્રહ્મચર્યનો, કરિ વેશમાં યાય;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, હરામનું રળિ ખાય.	૯૨
અવળા અર્થે કરી સત્યનો હણે દેશહિતમર્મ;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, મૂર્તિમાન કુકર્મ.	૯૩
અવળા સમજી અસ્તોમને, બને ન વિદ્યાચોર;	
તેજ દેશના શિક્ષકો-માણસ નહિ પણ દોર.	૯૪
સ્વદેશની ઈજ્જત જતાં, મરવે મોંઘા યાય;	
તે સ્થળના શિક્ષક તથા, શીષ ન ક્યમ છેદાય ?	૯૫
અપરિગ્રહ અવળો સમજી, રે' ઉદ્વોગ વિમુખ;	
તેજ દેશના શિક્ષકે, લબ્ધી માની કુખ.	૯૬
પતિ પૂજ્યે પદવી ઘટે, ગ્રહે અવરના હાથ;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, નકટા નરના નાથ.	૯૭
ષગર બણી બ્યાં વ્યંતરી, બણેલી તે પણ ભૂત;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, તત્વ રહિત તાબૂત.	૯૮
ભડિત રસાયન ખાય પણ, પળે ન ચરી સ્વધર્મ;	
તેજ દેશના શિક્ષકે, ફાડયું દેશનું કર્મ.	૯૯
જ્ઞાન રસાયન ખાય પણ ત્યજ્ય ચરી સ્વધર્મ;	
તેજ દેશના શિક્ષકે, શેનું પ્રકટે શર્મ. ^૧	૧૦૦
હલમ ઓકલી કર ધરે, તજી બેસે તલવાર;	
તેજ દેશના શિક્ષકો, વણસાડે ધરમાર.	૧૦૧

(૧૩)

- ધરે એકંદ્રું પારિયું, તજ કલમનું કામ;
તેજ દેશના શિક્ષકો, હિત હણનાર હજામ. ૧૦૨
- ધરે કલમ તલવાર, પશુ હજ નહિ જેને હાય;
તેજ દેશના શિક્ષકો, ઘેર ચોરના નાથ. ૧૦૩
- સ્વદેશને શોભાવવા, ઉરમાં નહિ ઉત્સાહ;
રોતા શિક્ષક રાકડાં, દિલ ઉપજાવે દાહ. ૧૦૪
- ઉદ્યમહિન જે દેશમાં, બીખારી ભડકશ;
ત્યાંના શિક્ષકને ચિરે, મરણ ઠોકળે મૂશ. ૧૦૫
- દક્ત અન્નની બીડથી, દેશી વટલી જાય;
આઆયો એ દેશના, રાક્ષસ કેરા રાય. ૧૦૬
- વિદેશિના સાળા બને, સ્વદેશના નહિ મિત્ર;
એજ દેશના શિક્ષકે, ભૂમિ ધાય અપવિત્ર. ૧૦૭

સોરઠો,

- હજી સુકલમ તલવાર, ઉદ્યમ કરો અમ દેશનો;
સ્વદેશ ભક્તિ અપાર, ધીર દો એ યાચિયે. ૧૦૮

ઈતિ શિક્ષણશાતક અમારું.

સાક્ષરોત્તમ શીશકવીર શ્રીયુત સગીનદાસ
પુરુષોત્તમદાસ સંગવી લલિત પુસ્તકો.

(નીચેનાં પુસ્તકો તૈયાર છે.)

(૧) શિશુપાળ-મદ-મદન અથવા રૂકિમણી હરણુ-સો-
ળકળા સંપૂર્ણ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માની મહામાયા શ્રી રૂકિમણી-
દેવીના હરણુ પ્રસંગની લીલા તથા દેવર્ષી શ્રી નારદની નારદ વિદ્યાનો
નમુનો અસાધારણ રસાલંકારયુક્ત; નવીન સ્ત્રીનેના સંગીતથી પરિ-
પૂર્ણ, સર્વોત્તમ ઉચ્ચ પ્રકારના કવિત્વવાળું, જેમાં ભક્તિ સાથે જ્ઞાન,
જ્ઞાન સાથે ગમ્મત, નીતિયુક્ત શૃંગાર, રસસાથે અલંકાર અને તત્વ-
જ્ઞાનના ઉત્તમ અમૃતાનું મિશ્રણ કરેલું છે. આ નાટક એક વખત
રંગભૂમિ ઉપર સખ્ય સજ્જનોની સમક્ષ પ્રતેહમંદી સાથે બજવાયેલું
ત્યારે તેના પ્રયોગ સમયે તેના બેખંડ શિક્ષક તથા પાત્રોની કદર સારી
રીતે ઇડર નરેન્દ્ર શ્રી મહારાજશિરોનંદ શ્રી મહારાજશ્રી શ્રી સર
કેસરીસિંહજી સાહેબ બાહાદુર કે. સી. એસ. આઈ. એ કરી હતી
તેથી એ પરીક્ષક, પરમ ઉદાર, શ્રીમાન ઇડર નરેન્દ્રને અર્પણ
કરવામાં આવ્યું છે. મૂલ્ય માત્ર બાર આના પોસ્ટેજ. ત્રણ આના
વી. પી. સાથે. કાચા પુઠાના ૦—૬—૦

(૨) ટેલીમેક્સનાં સાહસિક પરાક્રમે—આ ગ્રંથની મૂળ
ખુબી એવી છે કે તે ખુબી સર્વ ભાષામાં જળવાઈ રહે એવી છે.
નીતિ અને જ્ઞાનનો આ સમુદ્ર છે, ગરીબમાં ગરીબ તેમજ મોટામાં
મોટા ચક્રવર્તીનો પણ એક હિતકારક મિત્ર છે. અખંડ પ્રૌઢ પ્રતાપ
શ્રી કચ્છનરેન્દ્ર તથા ખુદાવીંદ શ્રી જુનાગઢના નવાબ સાહેબ
તરફથી આ ગ્રંથને પ્રશંસાપાત્ર આશ્રય મળ્યો છે. વિદ્યાનોના તેમજ
જાહેર પત્રોના આ વિષે સર્વોત્તમ અભિપ્રાય પડેલા છે, અને કર્તાની

અરજી વિનાંજ નામદાર બિટિક સરકાર તરફથી કદર કરાઈ તે કે-
ળવણીખાતાની શાળાઓમાં લાઇબ્રેરી ખુલ્લું તરીકે દાખલ કરવામાં
આવેલ છે. આટલા ઉપરથી સર્વ સુમ પ્રજા આ મંથના મહત્વ
વિશે સહજ અનુમાન કરી શકશે. કિમ્મત રૂ. ૫) પાંચ પોસ્ટેજ
સાથે સાત આના.

(૩) પદસૂત્ર (પ્રથમ યાત્રા). રસિક વાંચકો ! જો ત-
મારે શ્રી સરસ્વતીનાં સાક્ષાત દર્શન કરવાં હોય, કવિતાની અપૂર્વ ક-
લ્પનારૂપ તીર્થના પવિત્ર જળનું પાન કરવું હોય, પ્રાચીન અર્વાચીન
પુર્વાત્ય અને પાશ્ચિમાત્ય કાવ્ય સૌન્દર્યનો મેળો જોવો હોય; તો આ
' પદસૂત્ર ' ની પ્રથમ યાત્રાનો લાભ લેવા ચુકશો નહિ. મૂલ્ય ૪૦
આઠ આના પોસ્ટેજ એકી આના. વી. પી. સાથે.

(૪) આર્ય પ્રજાનો નિપાત. મરત ! મરત !! મરત !!!
અનેક સ્વધર્મચારણી પુરોના અતિ આમહથી પ્રસિદ્ધિમાં મુકાયેલું
આ નાનકડું નીતિ, સદર્મ અને હાસ્યરસ વિગેરે દર્શાવે અત્યાનંદ આ-
પનાર પોકેટ પુસ્તક માત્ર એક આનાની ટીકીટ મોકલવાથી મરત
મોકલવામાં આવે છે.

(૫) વિજયસિંહ વિજય. (બાડાણા પરમ ભગવદ્ભક્ત
બોડાણાથી ભાગ્યેજ કોઈ અંજલિયું હશે) તેનું અત્યુત્તમ ચરિત્ર પ્રચ-
લિત ગરબીઓના સંગમાં લખાયેલું છે. મૂલ્ય માત્ર આનો એક પો-
સ્ટેજ અડધો આનો.

(૬) પ્રજા પ્રતિષ્ઠક ગરબા. દુષ્ટ સરકારો પ્રજા વર્ગમાં
પ્રસરતા નાશ પામે, તેને માટે સ્વદેશભિમાન, નીતિ, સ્વધર્મ તથા
ભક્તિ દર્શાવનાર તીર્થવાર પડેથી તે ઠેક ચોક્કસ લગીના મુબોધક
અને રસિક ગરબાઓથી ભરપુર પુસ્તક છે. મૂલ્ય માત્ર એક આનો

સર્વોત્તમ પુસ્તકો ભેટ આપાય છે
તંત્રી

નગીનદાસ પુરુષોત્તમદાસ સંઘવ

—*::o::*—

સાક્ષર વર્ગમાં સન્માન

પામેલું, વિદ્વાનોના ઉત્તમ અભિપ્રાય ધરાવતું,
નીતિ, સદ્ગુણ, સ્વદેશાભિમાન, વિદ્યા, હાલની શિ-
ક્ષણ પદ્ધતિ અને શિષ્ય શિક્ષકોના ધર્મ વીગેરે
સર્વોત્તમ વિષયો અર્થાવતું, આનંદજનક
સદુપદેશદાયક, વિદ્યાર્થીઓ વિદ્વા-
નો, દશહિતચિન્તકો, તેમજ
દેશ સેવાનુરાગીઓને વાં-
ચવા લાયક.

આખા ગુજરાતમાં એકજ માસિક.

વિદ્યાર્થી--જીવન

દરમાસે પ્રકાશવું પત્ર.

વાર્ષિક લવાજમ ૦—૧૨—૦

ટપાલ ખર્ચ ૦—૩—૦

એક આનાની ટીકીટ નીચેને શીરનામે ખીડી નમુના માટે.

એક અંક મંગાવી ખાતરી કરો.

મુ. અમદાવાદ. } ત્રવાડી. અંબાલાલ નરસિંહલાલ
શિવશિરોડ. } પ્રકાશક "વિદ્યાર્થી જીવન".

